

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Kutseõpetaja õppekava

Janika Tüvist

KUTSEÕPETAJA ERIALA ÜLIÕPILASTE KIRJELDUSED ÜLIKOOLI
ÕPETAJAKOOLITUSSE ASUMISE MOTIIVIDEST JA ÕPINGUTEGA KOHANEMIST
TAKISTAVATEST JA TOETAVATEST TEGURITEST

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Ingrid Koni

Tartu 2023

Kokkuvõte

Kutseõpetaja eriala üliõpilaste kirjeldused ülikooli õpetajakoolitusse asumise motiividest ja õpingutega kohanemist takistavatest ja toetavatest teguritest.

Kutseõpetajaks tuleb õppima erineva taustaga üliõpilasi. Paljud on hõivatud põhitöö ja pereeluga, neil puuduvad head õpi- ja ajaplaneerimise oskused. Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada kutseõpetaja õppekaval õppivate üliõpilaste kirjeldused õppekavale õppima asumise motiividest ja nende õpingutega kohanemist takistavatest ja toetavatest teguritest. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega viielt kutseõpetaja eriala üliõpilaselt ja analüüsiti induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Tulemustest selgus, et peamiseks motiiviks on soov oma teadmisi edasi anda, takistavate teguritena mainitakse õppekorralduslikke ja isikliku eluga seotud probleeme, toetavatena teiste tuge ja suurt sisemist motiveeritust. Tulemused annavad ülikoolile infot, miks tullakse kutseõpetaja erialale õppima ja kuidas toetada nende üliõpilaste kohanemist.

Võtmesõnad: kutseõpetaja eriala, motiivid, kohanemine, takistavad ja toetavad tegurid

Abstract

Descriptions of VET student teacher ' motives for enrolling teacher training and the factors preventing and supporting adaptation to studies.

Students with different backgrounds come to teacher education program to be VET teacher. The aim of this study was to find out the students' descriptions of the motives for enrolling VET teacher's curriculum and the factors that prevent and support adaptation to studies. The data was collected with semi-structured interviews and analysed by qualitative inductive content analysis. The results indicated the main motivator was the desire to pass on knowledge, preventing factors were related to lack of efficient study and time management skills, supporting factors were related to external support and high internal motivation. The results will help the University to understand the motives for coming to study this program and how to support student adaptation.

Key words: VET teacher training, motives for enrolling, adaptation to studies, preventing-, supporting factors

Sisukord

Sissejuhatus	5
Teoreetiline ülevaade	6
Kutseõpetaja elukutsest üldiselt.....	6
Kutseõpetaja erialale õppima asumise motiivid	7
Kutseõpetaja eriala üliõpilase kohanemine ülikooliõpingutega	9
Metoodika.....	12
Valim	13
Andmekogumine	13
Andmeanalüüs	15
Autoripositsioon	16
Tulemused	17
Kutseõpetaja erialale asumise motiivid	18
Üliõpilase kohanemist takistavad tegurid kutseõpetaja õppekaval	20
Üliõpilase kohanemist toetavad tegurid kutseõpetaja õppekaval	22
Arutelu.....	25
Tänu sõnad	29
Autorsuse kinnitus.....	29
Kasutatud kirjandus.....	30
Lisa 1. Intervjuu kava	
Lisa 2. Väljavõtte uurija päevikust	
Lisa 3. Kodeerimise näide esimese uurimisküsimuse analüüsimisel	

Sissejuhatus

Kutseõpetajaks on Eestis võimalik õppida mõlemas õpetajaharidust andvas kõrgkoolis, Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Eestis ei nõua seadusandlus, et kõik kutseõpetajana töötavad isikud omaksid kutseõpetaja kvalifikatsiooni (Kutseõpetaja kvalifikatsiooninõuded, 2013), kuid on leitud, et kutseõpetajad, kes lisaks praktilistele erialastele oskustel omavad ka pedagoogilist ettevalmistust, on oma töös efektiivsemad (Mets & Viia, 2018; OECD, 2009).

Kutseõpetaja erialavaliku motiividena on varasemates uuringutes muuhulgas välja toodud oma eriala spetsialisti soov läbi oma erialaste kogemuste edasiandmise ühiskonnale midagi tagasi anda (Rivimets, 2020), samuti ka võimalust omandada õpetaja kutsekvalifikatsioon bakalaureusekraadi tasemel (Selliov & Vaher, 2018). Varasemad uuringud on leidnud, et üliõpilased on väga erineva tausta ja ka vanusega, kellel tihti puuduvad õppimist toetavad õppimisoskused (Beljajev & Vanari, 2005). Samuti on sessioonõppes üheks peamiseks kohanemist takistavaks teguriks oskus kohandada isiklikku elu ülikooliõpingutega (Roosalu *et al.*, 2012). Kutseõpetajaks õppivate üliõpilaste kontekstis ei ole autorile teadaolevalt siiani uuritud, mis põhjusel seda eriala õppima minnakse ja millised toetavad ja takistavad tegurid sellel erialal enim välja tulevad.

Kutseõpetajate järelkasv on hetkel madal ja samas ametist lahkumise osakaal kõrge, seega tuleb kutseõpetajate kui kutsehariduse edasiviijate järelkasvu paranda ja leida kutseõpetaja erialale õppima motiveeritud üliõpilasi (Pohlak, 2014). Samas on jõutud järeldusele, et selleks, et 2035 oleks Eestis piisavalt häid ja motiveeritud kutseõpetajaid, tuleb kutseõpetajate ettevalmistuses teha mitmeid muudatusi, näiteks paindlikumate õppimisvõimaluste loomine ja motiveeritud ja väljastpoolt haridussektorit vastavate erialaste omadustega oma eriala spetsialistide kaasamine (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021).

Käesolev bakalaureusetöö keskendub sellele, millistel motiividel asutakse õppima kutseõpetaja erialale ja kuidas õpingutega kohanetakse. Bakalaureusetöö tulemused aitaksid kutseõpetajate esmakoolitust tulevikus veelgi paremini korraldada, võimaldades sellele erialale õppima meelitada motiveeritud ja kutseõpetaja tööks vajalike omadustega üliõpilasi, et tagada kutseõpetajatele pidev ja kvaliteetne järelkasv.

Teoreetiline ülevaade

Kutseõpetaja elukutsest üldiselt

Enamasti läheb kutseõpetajana tööle olemasoleva töölase kogemusega spetsialist, kes soovib läbi isikliku karjäärimuutuse oma häid erialaseid teadmiseid ja oskuseid edasi anda ning sealjuures täiendada ennast pedagoogika valdkonnas, aidates läbi selle väärtustada oma eriala, panustada selle arendamisesse ja anda oma panus ühiskonda (Berger & D'Ascoli, 2012).

Kutseõpetaja elukutse jõutakse perekonna ja tuttavate soovitusel ning isikliku kogemuse põhjal koolides oma eriala praktikajuhendajatena ja koolitajatena töötamise järel (Õun, 2016).

Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmete alusel oli Eestis 2021. aastal 32 kutseõppeasutust, kusjuures õpetajate ja õpilaste suhtarv on alates 2020. aastast vähesel määral tõusnud, olles 18 õpilast õpetaja kohta, samas on kutseõpetajate vanuse järjepidev tõus ja järelkasvu kahanemine hetkel suur probleem. Riigiti on kutseõpetajate haridusnõuded erinevad (Duch & Andreasen, 2017; Keller *et al.*, 2021) – osades riikides nagu näiteks USA, Šveits, Soome, Taani on kutsehariduse õpetajatel vajalik nii (pedagoogiline) akadeemiline haridus kui ka kogemused õpetatavas kutsevaldkonnas, kusjuures näiteks Taanis peab alaliselt tööle võetud kutseõpetaja läbima nelja aasta jooksul pedagoogi kursuse diplomi tasemel. Samas ei ole näiteks Rootsis kutseõpetajate pedagoogiline täiendkoolitus kõrgkooli tasemel kohustuslik, vaid soovituslik, seda peamiselt sel põhjusel, et kutseõpetajaid värvatakse otse ettevõtetest ja selliste spetsialistidest praktikute puudus on suur (Roswall & Nylund, 2022). Erinevuste põhjuseks võib olla asjaolu, et osades riikides on kutseharidus osa formaalsest õppes, mille enamik õpilasi läbib, samas kui teistes ei kuulu see koolikohustuse hulka (Keller *et al.*, 2021).

Eestis peab kuuenda taseme kutseõpetajal, kellele käesolevas töös keskendutakse, olema kutsestandardi alusel kõrgharidus õpetataval erialal või kõrgharidus ja töökogemus õpetataval erialal ehk kuuenda taseme kutseõpetajal peab olema tasemeõppes või täienduskoolitusel omandatud õpetaja ettevalmistus (Kutseõpetaja, tase 6, 2021). Kutseõppeasutuse seadus (2013) näeb ette, et kutseõpetaja kutsestandardi madalaimale tasemele vastavaid õpetajaid ei tohiks koolis olla üle 25%.

Kutseõpetajaks on Eestis võimalik õppida mõlemas õpetajaharidust andvas kõrgkoolis, Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis (Haridus-ja Teadusministeerium, 2021). Kutseõpetaja erialale saavad õppima asuda isikud, kellel on lisaks keskharidusele omandatud mingi eriala, samuti isikud, kes omavad kutsekeskhariduse baasil keskharidust ilma

riigieksameid sooritamata (Tartu Ülikool, s.a.). Mõlemad ülikoolid pakuvad 6. taseme kutsepedagoogika bakalaureuse õppekaval õppimise võimalust õpingute kestvusega 3 aastat ja mahuga 180 ainepunkti (Kutseõpetaja, tase 6, 2021). Tallinna ülikoolis on lisaks võimalik omandada magistriskraad seitsmenda taseme kutseõpetaja magistriõppe õppekava õpingute perioodiga 2 aastat (Kutseõpetaja, tase 7, 2021).

Kutseõpetaja eriala lõpetanud üliõpilased on keskmiselt vanimad üliõpilased ja aasta peale lõpetamist asub erialasele tööle vaid iga seitsmes (Haridus-ja Teadusministeerium, 2021; Sellio & Vaher, 2018). Eesti riik teeb omalt poolt pingutusi, et õpetajate, sealhulgas kutseõpetaja ametit muuta atraktiivsemaks: Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 (2020) näeb kvalifitseeritud õpetajate, sealhulgas kutseõpetajate järelkasvu nõrgana, samuti on ametist lahkumise osakaal kõrge, samas kui õpetaja on võtmeisikuks igasuguses õppevormis. Seoses elukestva õppe edendamise ja täienduskoolituste ja ka kutseõppe tähtsuse järgnevatel aastatel järjepidevalt suurenemas ning see tähendab, et vajatakse kutsehariduse kvaliteeti hoida ja parandada suutvate õpetajate järelkasvu – seega on oluline leida kutseõpetaja erialale õppima sisemiselt motiveeritud üliõpilasi (Pohlak, 2014). Ka Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 (2020) näeb ette mitmete muudatuste ja parenduste tegemist, muuhulgas paindlike võimaluste loomine (kutse)õpetajaks õppimiseks, kaasates sealjuures inimesi väljastpoolt haridussektorit eesmärgiga rikastada hariduselu praktiliste oskustega ja töömaailma kogemustega.

Kutseõpetaja erialale õppima asumise motiivid

Kutseõpetaja erialale õppima asumist aitab paremini mõista arusaam üliõpilase erialavaliku motiividest. Kui vaadelda motiivi ja motivatsiooni mõistet ja selle tähendust üleüldiselt, siis Kikase (2000) väitel tähendab motivatsioon midagi, mis annab aluse ja põhjuse inimese tegevusele - see sõltub konkreetse inimese huvidest, vajadusest, eesmärkidest ja selle välja arenemises on ühtemoodi olulised nii emotsioonid kui tunnetused. Krull (2018) toob välja, et terviklikku motivatsiooniteooriat ei ole veel loodud ja mõistel *motivatsioon* puudub konkreetne tähendus, kuid tänapäeval püütakse motivatsioonina arvestada nii kognitiivseid kui ka emotsionaalseid tegureid. Eesti keele seletava sõnaraamatu (2009) andmetel on motivatsioon motiivide kogum ja motiiv selle ajend või põhjus, seega võiks öelda, et eesti keeles on motiiv mõistena kitsam ja motivatsioon laiem tähendusega. Coombes (2014) on defineerinud motivatsiooni kui edasiminevat jõudu, mis annab inimesele võime ja sisemise

jõu tegutsemiseks ning et motiveeritud inimesed on võrreldes vähema motivatsiooniga inimestest töökamad.

Motivatsioonitegurid jagunevad kolmeks: sisemised, välimised ja altruistlikud. Sisemine motivatsioon on inimese tahe tegutseda omaenda sisemisest huvist ja konkreetse tegevuse meeldivusest, väline motivatsioon on inimese soov tegutseda teo tagajärjest lähtuvalt, näiteks sotsiaalmajanduslike teguritega nagu palk, staatus, töö sobivus eraeluga ja altruistlikud põhjused, mis on isiku tunnetus ja soov olla sotsiaalselt vastutav, nagu näiteks soovist aidata noortel edu saavutada ning ühiskonda paremaks muuta (Jungert *et al.*, 2014; Mägi & Nestor, 2012; Ryan & Deci, 2000).

Õpetajaõppesse, sealhulgas kutseõpetajaks õppima, tullakse mitmetel motiividel ja enamasti mitmel motiivil korraga. Eesti õpetajaks õppivaid üliõpilasi motiveerivad pigem sisemised tegurid ja altruistlikud motivatsioonitegurid, nagu soov panustada ühiskonda ja toetada noorte arengut (Käo-Zirk, 2021). Kui võrrelda Eesti ja Soome õpetajakoolitusse astujaid nende kahe riigi kultuurilise sarnasuse kontekstis, siis Soomes on õpetajakoolitusse astujad mõnevõrra erinevas olukorras kui Eestis, kus õpetajaamet on noorte seas üks vähem eelistatuid ametid (Taimalu *et al.*, 2021). Samade autorite tehtud uuringust nähtub ka, et Soomes on õpetajate palgatase kõrgem ja selle tõttu tulevastele õpetajatele atraktiivsem, mis kinnitab eelpool toodud arvamust, et Eesti üliõpilaste seas on õpetajaks õppimise motiivid pigem altruistlikud.

Eestis läbi viidud uuringust (Rivimets, 2020) selgus, et kutseõpetajaks tulevad õppima oma eriala spetsialistid, kellel on soov jagada oma erialaseid teadmisi peale seda kui isik on eelnevalt pikaajaliselt töötanud oma erialal ja tal on tekkinud soov ühiskonnale midagi tagasi anda, kuid samuti isikud, kes on juba käsunduslepinguga kutsekoolis töötanud või erialaseid koolitusi läbi viinud. Kaiser jt (2021) on leidnud, et üliõpilaste seas väärtustatakse kutsealaseid teadmisi rohkem kui akadeemilisi teadmiseid, sest praktiliste oskuste mõõde on ajas järjest suurenev ja seoses sellega annab kutseõpetajaks õppimine teoreetilise baasi, mis on vajalik oma erialaste teadmiste edasiandmiseks tulevastele õpilastele. Sellio ja Vaher (2018) on leidnud, et seda eriala minnakse õppima ka seetõttu, et kutseõpetaja eriala kvalifikatsioon, mis saavutatakse 3 aastase õppe järel, annab õiguse töötada õpetajana bakalaureusekraadi tasemel ja on selle tõttu üks võimalus kõrghariduse omandamiseks. Samale järeldusele on jõudnud oma uurimuses ka Õismets (2018) leides, et omandatavat kvalifikatsiooni saab kasutada ka muudes ametites peale õpetajaameti. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuring Eestis (TALIS, 2018) alusel on õpetajaks õppimise peamiste

motiividena selle üldises kontekstis välja toodud muuhulgas stabiilne töökoht ja sissetulek, pikem puhkus, võimalus töö ja eraelu paremini ühendada, samuti ametiga kaasas käiv vastutus ja vaimne pingutus, mis nõuavad pidevat enesetäiendust ja hoiab vaimselt vormis.

Peamiseks kutseõpetaja erialal õppima asumise motiiviks võib eelpool toodu põhjal pidada oma eriala spetsialisti soovi oma teadmised ja oskuseid edasi anda ja läbi selle oma eriala mainet tõsta ning soov läbi õpetamise rikastada oma karjääri, aga ka võimalust omandada bakalaureusekraad koos õigusega õpetaja ametit pidada 3 aastase õppe järel.

Kutseõpetaja eriala üliõpilase kohanemine ülikooliõpingutega

Seoses sellega, et kutseõpetaja eriala üliõpilaste kohta ei ole selles teemavaldkonnas uuringuid autorile teadaolevalt märkimisväärses mahus tehtud, siis käsitletakse käesolevas töös üliõpilaste õpingutega kohanemist toetavaid ja takistavaid tegureid õpetajaks õppivate üliõpilaste kontekstis.

Õppetööga kohanemine on pikem protsess, mis hõlmab muuhulgas uue olukorraga harjumist, isikule sobivate õppimisviiside leidmist, vajadust harjuda õppetempoga ja võtta vastutust oma õppetegevuse eest, kusjuures kergemini kohanevad need üliõpilased, kes on oma erialavalikuga rahulolevamad (van Rooij *et al.*, 2018). Samad autorid on leidnud, et enda akadeemilistes oskustes kindlamad ehk enesetõhusamad üliõpilased juhivad oma õpinguid paremini, kohanevad seeläbi kergemini ja ei jäta õpinguid pooleli. Samuti on kohanemist käsitletud kui sisemist kognitiivset protsessi, mille käigus saadakse aru, mis on uudne ja varasemast erinev ja kohanetakse muutustega, saavutamaks kognitiivne tasakaal (Jackson, 2010). Osad autorid (Baker & Siryk, 1984; Credé & Niehorster, 2012) on kohanemist defineerinud kui väljakutsetega toimetulekut uues keskkonnas ja ülikooliõpingute kontekstis võimet juhtida stressi, osaleda sotsiaalsetes tegevustes, omada motivatsiooni akadeemiliste õpingute lõpuleviimiseks ning saavutada kuuluvus- ja identiteeditunne ülikooliõpilasena. Kohanemise juures on peetud ka oluliseks faktoriks üliõpilaste psühholoogilist toimetulekut õpingutega kaasnedavate pingetega, mis indiviidi tasandil on erinev ning toimetuleku oskuste tase võib avaldada suurt mõju õpingutega toime tulekus (Ling *et al.*, 2022). Karjääri muutuse teel olevate õpetajakoolituse üliõpilaste osas on üldiselt leitud, et nad puutuvad seoses elumuutusega kokku mitmete dilemmadega, sest eelnevas töös kogunud ja edukad spetsialistid on õpetajakoolituses algajad, mis võib tekitada pingeid ja kahtluseid otsuse õigsuse osas, sest õpetajakoolituses ja praktiliselt nende varasemaid kogemusi ja oskuseid ei peeta piisavaks (Williams, 2010). Seoses asjaoluga, et paljud õppijad ei tule ülikooli otse

gümnaasiumist, siis puuduvad neil õppimisoskused: neil ei ole välja kujunenud endale omane õpistiil ja -tehnikad ning puuduvad tulemuslikku õppimist toetavad õpistrateegiad (Beljajev & Vanari, 2005).

Õpetajaks tulevad tihti õppima inimesed, kes liigituvad niinimetatud mittetraditsioonilisteks tudengiteks – need on täiskasvanud õppijad, kes asuvad kõrgkooli õppima pärast mõningast pausi õpingutes, asudes õppima paindlikkust pakkuvasse õppevormi (Roosalu *et al.*, 2012). Kui tegemist on üliõpilastega, kellel on lapsed, siis on Sanagavarapu jt (2021) sõnul õpingute ühendamine eraelu, sh. lastekasvatamise ja tööl käimisega suur väljakutse, mis mõjutab oluliselt õpingutega kohanemist. Ka Vint (2017) on leidnud, et mittetraditsioonilise õppija, sealjuures kutseõpetaja eriala üliõpilaste õpingutega kohanemist takistavad tihti õpetamise tase, ebasobiv õpikeskkond, läbi mõtlemata õppekorraldus, õppegrupi omavahelised suhted ning õppetöö kohandamise vajadus praktikatel ja põhitööl käimisega.

Õpioskustel on väga oluline roll ülikooli õpingutega kohanemisel. Üliõpilaselt eeldatakse, et ennastjuhtiva õppijana suudab ta oma tegevusi planeerida, viia ellu endale sobivaid õpistrateegiad ning oma tulemusi hinnata ja nende eest vastutada (Beljajev & Vanari, 2005). Samas ei ole üliõpilaste aja planeerimise oskus valdavalt siiski väga heal tasemel, sest täiskasvanud inimestena loodetakse olemasolevatele kogemustele ja teadmistele, et neid seostada uue infoga, mida saab praktikas rakendada (Vint, 2017). Ka Tjukan (2017) on oma uurimuses leidnud, et üliõpilased jäävad hätta aja planeerimisel, sest nende eelnevad õpikogemused ei ole neid selleks piisavalt ette valmistanud. Samuti leidis ta, et tihti on üliõpilastel raske mõista kutseõpetaja erialaga otseselt mitte kattuvate ainete seost ja vajalikkust ning see takistab toimetulekut ja kohanemist, sest tekitab arusaamatust ja võimendab õppimisoskuste puudujääke. Seoses sellega, et õppimisoskused kajastuvad õppetulemustes, on nad kohanemise juures väga olulised, omades suurt rolli üliõpilase motivatsioonis ja edukuses (Dawborn-Gundlach & Margetts, 2018).

Kutseõpetaja eriala üliõpilased peavad õpingute edukaks lõpetamiseks saavutama läbiva professionaalsuse, mis kestab kogu nende ametialase karjääri, seega on neid õpetavate õppejõudude eeskujud olulised, sest need võetakse kaasa ka enda tulevasse õpetaja ametisse (Tzortzi & Papakitsos, 2022) ning seetõttu on õppejõudude suhtumine ja eeskuju tugevalt seotud kohanemisega ja üliõpilase suhestumisega sellele erialale. Tjukan (2017) leidis kutseõpetaja eriala üliõpilasi uurides, et ka õppejõudude hoiakud mõjutavad olulisel määral õpingutega toimetulekut, sest negatiivse ja konservatiivse hoiakuga õppejõud pärsivad

üliõpilaste õpimotivatsiooni, sest lisaks huvi kadumisele õppeaine vastu ei julgeta sellistelt õppejõududelt ka abi küsida. Tzortzi ja Papakitsos (2022) on välja toonud, et kutseõpetaja koolituse sisu võiks olla asjakohasem, seda tuleks perioodiliselt üle vaadata ja lisada vajalikud uued oskused ja väljundid selleks, et ajaga kaasas käia, sest üliõpilased ootavad pigem sisulisi ja rakendatavaid oskusi, mida saab erialases töös kasutada ja kutseoskustega integreerida.

Selleks, et vältida ülikoolist väljalangemist, on oluline kohandada oma igapäevane elu ülikooliõpingutega, sest sessioon-õppes on suurim väljalangemise põhjus õppetöövälise ning enamasti seotud töö- ja pereeluga (Roosalu *et al.*, 2012). Tjukan (2017) leidis oma uurimuses, et õpingutega kohanemist ja sellele pühendumist takistavad olulisel määral ka töötamise kohandamine õpingutega, seda nii ajalises kui majanduslikus mõttes ja see võib viia ülikooliõpingute katkestamiseni.

Dawborn-Gundlach ja Margetts (2018) on oma uurimuses välja toonud, et sotsiaalsus ja suhted ülikoolikaaslastega on oluline faktor õpingutega kohanemisel, sest kaasatus ja sotsiaalse keskkonnaga rahulolu tekitab ühtekuuluvustunde oma kursusega. Ka Roosalu jt (2012) uurimusest selgub, et kursusekaaslaste omavaheline vastastikune toetus on oluline, sest kokkuhoidev kursus motiveerib üksteist ning võimalus jagada õppematerjale, arutada murekohti ning koos õppida soodustab kõigi edasijõudmist ning saavutusi. Seega peaks olulisel kohal olema oskus olla sotsiaalne, aktiivne rühmatöodes ja arendada konstruktiivset suhtlust nii kursusekaaslastega kui leida lisaks õpingutele aega ka seltsieluks sõprade ja pereliikmetega (Vint, 2017). Samas on Dawborn-Gundlach ja Margetts (2018) välja toonud asjaolu, et sõprade leidmine ja ühtekuuluvustunde tekkimine ülikoolis on üle 40 aastaste tudengite seas keerulisem kui noorematel üliõpilastel, eriti neil, kellel on pered ja seoses sellega muud kohustused – pigem tekitab see toimetuleku seisukohalt akadeemilist pinget, mis võib lisaks kohanemisele ka akadeemiliste ja muude kohustuste täitmist takistada.

Õppetöoga kohanemine võtab aega ning kuna üliõpilaste õpioskused on erinevad, vajavad nad ülikooli poolset toetust, mida ka pakutakse – esmakursuslastele korraldatakse infotunde, kus tutvustatakse õppeinfosüsteemi, õppetöö korraldust ja antakse üldist infot ülikoolis õppimise kohta (Roosalu *et al.*, 2012), mis aitavad õpingutega kohaneda. Tartu Ülikoolis pakub üliõpilastele omapoolset tuge nõustamiskeskus (Sina õpid, meie toetame, s.a), kuhu kuuluvad õppekorralduslik nõustamine, karjäärinõustamine, psühholoogiline nõustamine ja erivajadustega üliõpilaste nõustamine ja kus koolitatakse ka tuutoreid. Tuutorid on Vallisoo (2018; 2019) järgi selleks spetsiaalse õppeaine läbinud vabatahtlik üliõpilasest

nõustaja, kes abistab esmakursuslastel ülikoolieluga harjumisel. Oluliseks abiks õppetöös orienteerumisel on igal õppekaval oma programmijuht, kelle ülesandeks on koordineerida õppetöö läbiviimist ja arendada õppekava. Samuti on igale õppekavale määratud oma kindel õppekorralduse spetsialist, kes tegeleb õppekorralduse ja õppetöoga seotud küsimustega (Tartu Ülikool s.a.).

Teoreetilisest ülevaatest selgub, on üliõpilase erialavaliku motiive kutseõpetaja erialal õppima asumiseks on teadaolevalt siiani vähe uuritud. Pigem on keskendunud kutseõpetaja kui erialaspetsialisti identiteedi kujunemisele (Rivimets, 2020; Õun, 2016), üldiselt õpetajaks õppivate üliõpilaste erialavalikutele (Taimalu *et al.*, 2021) ja õpitu rakendatavusele töötavate kutseõpetajate kontekstis (Pohlak, 2014). Selleks, et kutseõpetajatel oleks pidev ja kvaliteetne järelkasv oma ala spetsialistidest, kes soovivad õpingutega alustada ja neid lõpuni viia, samuti õpitud kutsekoolis realselt ellu viia, on autori arvates oluline välja selgitada, mis põhjusel just seda eriala õppima minnakse. Samuti on oluline teada saada, kuidas hindavad kutseõpetaja erialal õppivad üliõpilased, kes tihti on nii-öelda mittetraditsioonilised õppijad ja ka üliõpilaste seas ühed vanimad, õppetöoga kohanemisel toetavaid ja takistavaid tegureid kogu õppe-perioodi vältel. See aitaks kaasa kutseõpetajate esmakoolituse paremale ja paindlikumale korraldamisele ning võimalikult motiveeritud ja kutseõpetaja tööks vajalike omadustega üliõpilaste leidmisele sellel erialal õppimiseks. Sellest tulenevalt on bakalaureusetöö eesmärk välja selgitada kutseõpetaja õppekaval õppivate üliõpilaste kirjeldused õppekavale õppima asumise motiividest ja nende õpingutega kohanemist takistavatest ja toetavatest teguritest. Uurimuses püütakse leida vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialale õppima asunud üliõpilased oma erialavaliku motiive?
2. Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialal õppivad üliõpilased õpingutega kohanemist takistavaid tegureid?
3. Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialal õppivad üliõpilased õpingutega kohanemist toetavaid tegureid?

Metoodika

Eesmärgiga kooskõlas valiti uuringu läbiviimiseks kvalitatiivse uurimisviisi, mis võimaldas küsida kutseõpetaja eriala üliõpilastelt kirjeldusi ja seeläbi analüüsida sõnalisi tekste, mis

tagas, et uurimuses saaks küsida ja tõlgendada intervjueeritavate inimeste isiklikke kogemusi (Laherand, 2008).

Valim

Uuringus kasutati eesmärgipärast valimit (Õunapuu, 2014), kus peamiseks valimisse kuulumise kriteeriumiks oli kutseõpetaja erialal õppimine. Valimi moodustamisel lähtuti kindlatest kriteeriumitest. Potentsiaalsed uuritavad valiti kutseõpetaja erialal õppivate 1. – 3. kursuse tudengite seast, kellele saadeti e-kiri grupilisti palvega osaleda uuringus. Saadetud kirjas tutvustati uuringu eesmärki, intervjuu umbkaudset kestvust, ja selgitati, et uuring on konfidentsiaalne ja intervjueeritavate isikute nimed asendatakse pseudonüümidega. E-kirjale vastas kolm inimest ja kõik nad andsid lõpuks oma nõusoleku uuringus osalemiseks. Samuti leiti intervjueeritavatega kontakte otsepöördumiste kaudu. Otsepöördumise kaudu saadi kontakt kahe inimesega, kes kõik andsid nõusoleku uuringus osaleda. Intervjuu aeg lepitati kokku e-maili teel. Intervjueeritavate taustaandmed on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Intervjueeritavate taustaandmed

Pseudonüüm	Tegevusvaldkond	Amet hetkel	Lõpetatud haridustase
Robert	Erasektor	Juhendaja	Kutseõpetaja tase 5
Mari	Kutsekool	Õpetaja	Kutseharidus, tase 5
Margit	Avalik teenistuja	Spetsialist/ osalise koormusega õpetaja	Rakenduskõrgharidus
Kristel	Kutsekool	osalise koormusega kutseõpetaja	Bakalaureusekraad
Terje	Erasektor	Kondiiter-pagar	Kutseharidus, tase 5

Bakalaureusetöö valim moodustus viiest kutseõpetaja erialal õppivast intervjueeritavast, kellest üks oli mees ja neli naised.

Andmekogumine

Andmekogumise meetodina kasutati uurimistöös selle paindlikkuse tõttu poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuukavas esitati küsimused temaatiliste plokkidena, kuid sõltuvalt intervjueeritava eripärast oli vestluse käigus võimalik täpsustavaid küsimusi esitada (Lepik *et al.*, 2014). Uurimist läbi viies järgiti Hea teadustava (2017) põhimõtteid, millest lähtuvalt osalesid intervjueeritavad uuringus vabatahtlikult, intervjuude salvestamiseks ja saadud info kasutamiseks lõputöös küsiti iga osaleja nõusolek.

Kõige esimesena koostati intervjuu kava, mille koostamisel lähtuti bakalaureusetöö eesmärgist ja püstitatud uurimisküsimustest. Intervjuu kava sisaldas teemaplokke vastavalt kolmele uurimisküsimusele, sissejuhatavas osas paluti intervjuueeritavatel kirjeldada oma haridusteed, senist töökogemust, infot seoste kohta kutseõpetaja erialaga, näiteks: „Millise eriala spetsialist Sa oled?“ ja „Milline haridustase Sul hetkel on?“. Esimeses temaatilises plokis esitati küsimusi intervjuueeritava erialavaliku põhjuste kohta, näiteks: „Mis oli põhjus, et otsustasid asuda õppima just kutseõpetaja erialale?“ ja „Millised olid Sinu ootused sellele erialale astumisel?“ Teises temaatilises plokis esitati küsimused õpingutega kohanemist takistavate tegurite kohta, näiteks: „Kirjelda palun, mis oli Sinu jaoks kõige raskem õpinguid alustades?“ ning kolmandas kohanemist toetavate tegurite kohta, näiteks: „Mis oli Sinu esimene eduelamus, et saad hakkama, et tuled toime õppimise ja sellega kaasnevate ümberkorraldustega oma elus?“.

Uuringu kvaliteedi tõstmiseks eelnes intervjuudele prooviintervjuu isikuga, kes vastas valimi kriteeriumidele. Prooviintervjuuga kontrolliti küsimuste arusaadavust, järjestuse loogilisust ja võimalikke kitsaskohti ning samuti andis see uurijale võimaluse harjutada intervjuu läbi viimist. Prooviintervjuu järel analüüsiti, kas saadi vastused uurimisküsimustel ja milliseid küsimusi muuta või täiendada ja milliseid intervjuukavasse lisada, kuid seoses sellega et uurimisküsimustele saadi vastused, siis selle tulemusena intervjuukava oluliselt ei muudetud. Prooviintervjuu kestis 30 minutit, see salvestati ja transkribeeriti ning sellest saadud andmed võeti uurimusse sisse. Lõplik intervjuu kava on toodud lisas 1.

Seejärel viidi läbi veel neli poolstruktureeritud intervjuud, sealhulgas neli intervjuud Zoom veebikeskkonnas ja üks näost-näku kohtumine, lühim intervjuu kestis 30 minutit ja pikim 75 minutit. Enne iga intervjuu algust tutvustati uuritavale uurijat, uurimise eesmärki, intervjuu planeeritavat ajakava ning intervjuueeritavalt küsiti luba vestluse salvestamiseks. Samuti anti teada, kus andmeid kasutatakse ja selgitati veelkord konfidentsiaalsuse tagamise põhimõtteid. Intervjuueeritavatel oli võimalik küsimustele vastata omas tempos. Intervjuu ajal tegi intervjuueerija märkmeid ning küsimuste järjekord muutus intervjuueeritava valmidusele küsimustele vastamisel ja tema soovist nüansse juurde täpsustada. Intervjuu lõppedes pakuti uuritavale võimalust uurimustulemustega tutvumiseks, kui bakalaureusetöö saab kaitstud. Intervjuu salvestamiseks kasutati Zoom-i salvestust ja kõnesalvestuse programmi telefonis Voice Recorder, mis võimaldasid salvestatud materjale korduvalt üle kuulata. Samuti küsiti uuritavalt juurde nõusolek küsimusi hiljem juurde küsida kui selleks peaks vajadus tekkima.

Autor kasutas uurijapäevikut, mis Laheranna (2008) sõnul suurendab uurimuse usaldusväärsust, andes võimalusi intervjuu toimumist dokumenteerida ja reflekteerida, tegi uurija iga intervjuu ajal ja järgselt märkmeid uurijapäevikusse, kuhu märgiti, kellega intervjuu toimus, kui kaua kestis ja mida võiks arvestada järgmistes intervjuudes. Väljavõte uurija päevikust on lisas 2.

Andmeanalüüs

Andmeanalüüsi esimese sammuna transkribeeriti helifailid automaatse veebipõhise TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõrgtehnoloogia labori loodud transkribeerimisprogrammi abil (Olev & Alumäe, 2022). Seejärel kuulati helisalvestised uuesti korduvalt üle ja täiendati transkriptsiooni. Ühe intervjuu transkribeerimisele kulus aega 1,5 tundi, sealjuures kõige pikem intervjuu oli 27 lehekülge ja kõige lühem intervjuu 7 lehekülge pikk. Transkribeerimisel kasutati fonti Times New Roman, fonti suurus oli 12 ja reasamm 1.5, kokku tuli 71 lehekülge transkribeeritud teksti .docx formaadis.

Järgmise sammuna viidi läbi andmete kodeerimine vabavaralises andmetöötluskeskkonnas QCMap (Mayring, 2000), kuhu lisati transkribeeritud intervjuude failid .docx vormingus. Uurimisküsimustele saadud vastuseid analüüsiti induktiivse sisuanalüüsiga, kuna Kalmuse jt (2015) andmetel on selle meetodi abil võimalik intervjuudest üles leida kesksed ja uurimisküsimuste seisukohast olulised tähendused. Transkribeeritud tekst loeti korduvalt üle, et leida uurimisküsimuste seisukohast olulised üksused, tekstilõigud, sõnad või laused ja neile anti uurimisküsimusest tulenevad märksõnad ehk koodid. Kodeerimise peamine eesmärk on Laheranna (2008) andmetel teksti osadeks jagamine, mõistmine ja korrastatud süsteemi loomine. Töö usaldusväärsuse suurendamiseks kaasati kaaskodeerija juhendaja näol. Kaaskodeerija kodeeris ühte küsimust, mille käigus täiendas juba olemasolevaid koode ja arutelu käigus täpsustati nende nimetusi ning lisati koode. Samuti tehti uuringu usaldusväärsuse suurendamiseks mõne aja möödudes uurija poolt korduvkodeerimine. Lisas 3 on välja toodud kuvatõmmis kodeerimisest ja loodud koodidest esimese uurimisküsimuse kohta.

Järgnevalt koondati sarnase sisuga koodid kategooriateks. Näiteks moodustati esimese uurimisküsimuse koodidest „Töö ja pereelu tasakaalus hoidmise võimalus“ ja „Teiste soovitusel, et sobin õpetajaks“ kategooria „Välised stiimulid õppima asumiseks“.

Andmeanalüüsi tulemusel moodustati esimesele uurimisküsimusele 4 kategooriat: 1) pedagoogiliste oskuste arendamine, 2) kõrghariduse omandamine, 3) võimalus

eneseteostuseks ja 4) välised stiimulid õppima asumiseks. Teisele uurimisküsimusele moodustati 2 kategooriat: 1) isikliku eluga seotud tegurid ja 2) õppega seotud tegurid ja kolmandale uurimisküsimusele 2 kategooriat: 1) sisemine motivatsiooni hoidmine ja 2) väline toetus.

Autoripositsioon

Kvalitatiivses uurimuses on olulisel kohal uurija isiklik kokkupuude uuritava valdkonnaga, sest see mõjutab töö kõiki osasid, sealhulgas nii teema valikut, uurimuse fookust, uurimisküsimuste sõnastamist, aga ka andmete kogumist, analüüsi ja tulemuste tõlgendamist ja sõnastust. Bergeri (2015) sõnul aitab uurimuse usaldusväärsus tõsta autori isiklik positsioon mina-vormis kirjeldusena. Sellest tulenevalt järgneb minu arutlus, millisel määral võis minu autoripositsioon läbi viidud uurimust ja saadud tulemusi mõjutada.

Sarnaselt kõigi uuritavatega olen ka ise Tartu Ülikooli kutseõpetaja eriala üliõpilane. Kuulun kutseõpetaja eriala üliõpilaste seas gruppi, kes ei tööta ja ei ole kunagi töötanud õpetajana või kutseõpetajana. Minu igapäevane töö ei ole seotud haridusvaldkonnaga ja õpingud konkreetset erialal on minu isiklik enesearengu võimalus, millele andis tõuke soov eriala vahetada ja leida rakendust erasektorist väljaspool. Mul on väga head isiklikud kogemused kutseõppega nii täiskasvanuna tasemeõppes osalenuna kui lapsevanemana põhikooli järgse õppuri toetajana, mis andis tõuke teha elus kannapööre ja alustada teekonda reaalselt ühiskonnale väärtust loova õpetaja kutse poole.

Olen arvamusel, et konkreetne teemakäsitus tuli minu jaoks loomulikuna ja vajalikuna, sest olles ise niinimetatud mittetraditsiooniline õppija, sealhulgas täiskohaga muul erialal töötav keskealine kahe väikese lapse ema, puutusin läbi õpingute kokku mitmete kriisidega, muuhulgas ka õpingutega kohanemist takistavate ja toetavate teguritega. Õpingutega kohanemisel oli minu jaoks suurimaks väljakutseks töö- ja pereelu ühendamine õpingutega, aga ka endas sisemise motiveerituse leidmine ja pidev endale meenutamine, miks ma sellele erialalae õppima asusin. Olen kogu õpingute perioodi vältel tegelenud pideva reflekteerimisega ja enesejuhtimisega, et jääda kindlaks iseenda soovile õpingud edukalt lõpuni viia. Covid-19 pandeemia ajal, kuhu kahjuks minu õpingute algus sattus, oli väga keeruline hoida sisemist motivatsiooni ja veebipõhise õppe käigus säilitada oma niigi nõrka suhet kutseõpetaja erialaga. Väikeste laste kõrvalt iseseisvate tööde tegemine oli väljakutseid pakkuv ja tihti tabasin ennast mõttelt, et milleks ma seda kõike teen, lihtsam oleks loobuda.

Sain suurt tuge oma kursusekaaslastelt, kes olid motiveerivad, ühistes grupivestlustes mõistsin tihti, et ma ei ole oma muredes üksi ja ma saan kõigega hakkama.

Kohustuslike praktikate läbimine põhitöö kõrvalt oli minu jaoks ajalises mõttes väga keeruline, sest ühest küljest on olemas õppepuhkus, mida olen ka täies mahus kasutanud, aga sellest ei piisa kogu õppemahu täielikuks läbimiseks ja see kõik tekitas suurt stressi ja läbipõlemist. Sellest tulenevalt tabasin end väga tihti mõtetelt, et miks minusuguse taustaga üliõpilane esiteks sellele erialale vastu võeti ja milline oli minu enda arusaamine kutseõpetaja erialal õppimisest ja selle lõpetamise järgsed plaanid. Tekkis soov saada aru enda motiividest ja lõputöö teemat valides tundus see olevat just see, mida ma soovin uurida. Loodan oma uurimusega anda sisendit ülikoolile uute üliõpilaste valiku teemadel ja samuti ka õppe korraldamise osas, sest minusuguseid on palju ja kui me leiame lõpuks endale kutsekoolis sobiva väljakutse õpetajaametis, siis rikastab see tuntavalt kutseõppe maastikku, tuues sinna praktikuid erinevatelt erialadelt.

Uurimust läbi viies andis mulle tuge see, et ma suutsin oma intervjuueeritavatega suhestuda ja mõistsin neid paremini kui keegi, kes ise ei oleks samal positsioonil. Minu enda kogemused aitasid mind intervjuude käigus täpsustavaid küsimusi küsida, sest ma tundsin teemat, olin ise sarnastes olukordades olnud. Samuti oli isiklikust tunnetusest abi andmeanalüüsi ja tulemuste sõnastamisel. Kitsaskohana võin tuua välja selle, et mõned intervjuud muutusid kogemuste vahetamiseks, mis ei aidanud kaasa uurimisküsimustele vastuste leidmisele, aga samas olid need isiklikult valgustavad ja kinnitasid mu enda arvamust, et ma teen õiget asja ja minu kogemused ei ole ainulaadsed ja vaieldavad. Samas arvan, et minu positsioon intervjuueerijana kui sama eriala tudeng, aitas kaasa ka sellele, et intervjuueeritavad olid avatumad ja tekkis usalduslik suhe ning võimaldas saada ausamaid vastuseid. Eelnevale infole tuginedes leian, et minu autoripositsioon pigem toetas bakalaureusetöö valmimist selle igas etapis.

Tulemused

Bakalaureusetöö käigus läbiviidud uuringu eesmärgiks oli välja selgitada kutseõpetaja õppekaval õppivate üliõpilaste kirjeldused erialavalikul kutseõpetaja õppekaval õppima asumise motiividest ja nende õpingutega kohanemist takistavatest ja toetavatest teguritest. Järgnevalt esitatakse tulemusi kolme uurimusküsimuse raames tekkinud kategooriate kaupa. Tulemuste illustreerimiseks kasutatakse tsitaate intervjuudest, mis esitatakse keeleliselt muutmata kujul. Tähistust /.../ kasutati ebavajalike tekstiosade väljajätmiseks ja tsitaadid on

märgistatud kaldkirjaga. Konfidentsiaalsuse tagamiseks on intervjueeritavate nimed tsitaatides asendatud pseudonüümidega. Kategooriate nimetused esitatakse tekstis tumedas kirjas.

Kutseõpetaja erialale asumise motiivid

Esimese uurimisküsimuse „Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialale õppima asunud üliõpilased oma erialavaliku motiive?“ andmeanalüüsi käigus loodi neli kategooriat: pedagoogiliste oskuste arendamine, kõrghariduse omandamine, võimalus eneseteostuseks ja välised stiimulid õppima asumiseks.

Pedagoogiliste oskuste arendamine. Intervjueeritavad tõid välja, et väga oluline otsustuskoht õpingutega alustamiseks oli soov arendada ja parandada enda oskuste ja kogemuste edasi andmise oskuseid ja täiendada neid tehniliste ja didaktiliste teadmistega.

Otsustuskoht oli ikkagi see, et ma tundsin, et ma pean rohkem nagu akadeemiliselt saama tugevamaks, et ma näengi, et ma nagu tean asju, oskan asju, aga kuidas seda akadeemiliselt nagu edasi anda, et see oleks korrektne. (Robert)

Intervjueeritavad kirjeldasid, et olles küll oma eriala spetsialistid, siis tundsid nad puudujääke enda kui õpetajana ja soovisid saada pädevamaks õpetajaametis. Muuhulgas sooviti omandada teadmiseid kutseõppe maastikul orienteerumiseks ja saada oskuseid, kuidas õppuritele läheneda. Samuti toodi välja, et lisaks õigetele õpetamisviiside omandamisele, millele toetudes on võimalik parimal võimalikult viisil oma teadmiseid edasi anda, soovitakse osata luua ka õppematerjale ja õppida kasutama selleks vajaminevat tehnikat.

Ma sain aru, et mul on vaja natukene teadmisi, kuidas veel paremini neid oskusi kogemusi edasi anda õpilastele. Et see, see puudujääk just, vähemalt ma ise tundsin niimoodi. Ja see ajendaski, see oligi peamine motivaator, et ennast arendada paremaks ka õpetaja rollis. (Margit)

Lisaks tõid intervjueeritavad välja, et neid köitis just kutseõpetaja ameti õppimine, olgugi et nii mõnelgi neist oli juba varasemalt kutseõpetaja kogemus, kutseõpetaja madalam kutsetase või kõrgharidus muul erialal. Neid motiveeris soov saada pedagoogilisi teadmiseid ja omandada õpetaja tööks vajalikud tööriistad, muuhulgas õppetöösse kaasamise ja hindamise oskused ning kuidas üleüldiselt kutseõppuritele läheneda. Intervjueeritavad leidsid, et õpetajaks ei sünnita, vaid õpetajaks õpitakse ja et selles töös on palju nüansse, mis tuleb omandada selleks, et olla hea õpetaja ja ka mõistev ning pädev kolleeg. Muuhulgas tõid mitmed intervjueeritavad välja soovi saada heaks õpetajaks.

/.../minust päriselt saabki klassi ees seisev õpetaja, kes annabki nii hästi edasi seda, mida tema täna oskab ja õpib koos noortega. (Kristel)

Kõrghariduse omandamine. Mõned intervjueeritavad tõid välja oma konkreetse soovi omandada kõrgharidus Tartu Ülikoolis - osad põhjusel, et see on ainus klassikaline ülikool Eestis ja teisalt võimalusena omandada kõrgharidus oma kodulinnas. Samuti osutus kutseõpetaja eriala õppekavale astumine võimaluseks kõrghariduse omandamiseks üleüldises mõttes.

/.../Ma ei tahtnud Tallinna Ülikooli, ma tahtsin Tartu ülikooli/.../. (Robert)

Võimalus eneseteostuseks. Intervjueeritavad tõid välja, et nad tulid kutseõpetaja erialale õppima sooviga anda edasi oma teadmisi ja oskusi noortele, aidates neil leida tee õige ametini, andes sellega oma panus ühiskonna hüvanguks. Mitmed intervjueeritavad tõid välja, et olles oma eriala spetsialistid või meistrid, siis omatakse sisemist soovi oma eriala erinevaid nüansse jagada ja populariseerida, samuti peeti just sellel erialal õppides võimalikuks omandada selleks vajalikud toetavad aspektid selleks, et võimalikult hästi ja õigete vahenditega kasvatada enda eriala tulevase spetsialiste.

Olen oma eriala noor meister /.../ et see nagu siis oleks mõttekas ju anda neid teadmisi nagu edasi.(Mari)

Intervjueeritavate sõnul on kutseõpetaja eriala universaalne ja bakalaureusekraad üldises mõttes silmaringi avardav ning et õpingute lõppedes loodetakse olla nii inimesena kui ka juhina arenenud.

Ma arvan, et ma ise kolmanda aasta lõpuks olen inimesena arenenud. Juhina arenenud sellepärast, et õpetaja kui selline, aga samamoodi juht, kes juhib protsesse /.../. (Margit)

Erialale astumist võeti ka kui lisavõimalust inimesena arenda, sest õpetajaks õppimise käigus omandatakse muuhulgas ka inimestega läbisaamise ja suhtlemise oskuseid, mis aitavad kaasa enesearengule ja aitavad oma igapäevaelu rikastada. Samuti leiti, et kutseõpetajaks õppimine võimaldab tulevikus edasi liikuda enda visiooniga, sest olgugi et oskused ja teadmised on head, siis õpetajadiplomiga on võimalik neid edasi anda järgmistel tasanditel ja tegutseda ühiskonnas tõsiseltvõetavana ja pädevamana.

Põhimõtteliselt, et ma nägin, et see kutseõpetaja haridus ütleme, lihvib minu seda minu nii öelda sisemist lihvimata teemandit. (Robert)

Välised stiimulid õppima asumiseks. Intervjueeritavate seas oli neid, kes tõid olulise otsustuskohana välja töö ja pereelu tasakaalus hoidmise võimaluse. Toodi välja, et lapse kasvatamine on lihtsam kui saab teha tööd, millega seoses on võimalik koolivaheajadel lapsega koos puhkusel olla ja seega rohkem aega oma perele pühendada. Intervjuudest ilmnas asjaolu, et tõuke erialale astumiseks andsid sõbrad, kolleegid või ka õpetajad, kes märgates

keskmisest paremat oskust ja soovi oma teadmiseid edasi anda, soovitasid sellel alal ennast täiendada ja leida tee õpetamise juurde.

/.../õpetaja oli väga rahul, ütles väga inspireeriv oled ja värki, et nagu ma sain seal mingi tõuke, et teised ka märkisid, et võiks olla. (Mari)

Kokkuvõttes töid uuritavad esimese uurimusküsimuse raames välja, et kutseõpetaja erialale asutakse õppima peamiselt eesmärgi ja sooviga arendada oma akadeemilisi oskuseid, seda töid välja ka juba kutseõpetaja või õpetajana töötavad intervjueeritavad. Eriala valikul peeti oluliseks soovi oma oskuseid edasi anda ja noortega töötades ühiskonda panustada, aga ka väliste stiimulite ajendeil ehk teiste soovitusel või lootuses õpetaja ametiga kaasas käiva töö- ja pereelu ühildamise võimalusele. Samuti said määravaks motiiviks kõrghariduse omandamise võimalust, aga ka võimalust eneseteostuseks, sest kutseõpetaja haridus võimaldavat omandada üldarendavaid oskuseid inimestega suhtlemiseks ja nende juhtimiseks.

Üliõpilase kohanemist takistavad tegurid kutseõpetaja õppekaval

Teise uurimisküsimuse „Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialal õppivad üliõpilased õpingutega kohanemist takistavaid tegureid?“ andmeanalüüsi käigus loodi kaks kategooriat: 1) isikliku eluga seotud tegurid ja 2) õppega seotud tegurid.

Isikliku eluga seotud tegurid. Intervjueeritavate sõnul oli raske kohaneda olukorraga, kui tuli hakata elukorralduses korrektiivse tegema, selleks et jääks piisavalt aega õppimiseks, koolis käimiseks ja igapäevatöö tegemiseks. Üliõpilased, kellel on lapsed, töid välja, et lapsega veedetud kvaliteetaeg vähenes ja lapsevanemana tunti tihti süümepiinu seoses õpingutele kuluva ajaga, mis varem kuulus lastele ja perele. Samuti kirjeldasid intervjueeritavad isikliku aja tuntavat vähenemist seoses õpingutega alustamisega ja vajadust teha tuntavaid korrektiivse oma vaba aja planeerimisel ning osadest varem rõõmu ja vaheldust pakkunud tegevustest loobumist. Mõned intervjueeritavad töid näiteks välja, et kui varem oli võimalik käia looduses ja tegeleda meeldivate ja stressi maandavate tegevustega, nagu treeningud, looduses liikumine jms, siis tuli sellised tegevused tihti asendada õppimisega. Eraldi toodi välja une olulisust ja seda, et kui sooviti uneaega hoida optimaalsena, tuli loobuda muudest varem rõõmu valmsitanud hobidest, sest tuli teha valikuid ja selgus, et unest ka osaliselt loobumine vähendaks tuntavalt võimekust õppimise ja muu eluga toimetulekut.

/.../ hakkas nagu und segama. Uneprobleemid tekkisid ja seoses sellega ma ei saanud ka enam nagu trenni teha väga hästi, sest et seal on nagu jällegi tekkisid nagu sellised nõiarõng tekib, et sa, sa pead olema nagu, suutma ennast nagu maandada. (Robert)

Oli ka neid, kes tõid välja rahalise olukorra halvenemise seoses õpingutega. Näiteks toodi välja, et kooli ja väikese lapse kõrvalt ei olnud võimalik täiskohaga tööl edasi käia. Intervjuudest selgus, et lastega üliõpilasel tuleb teha kompromisse pereelus ja leida lahendusi laste hoidmisel ja nendega tegelemisel loengute ajaks, selles osas tuleb võrreldes õpingute eelse perioodiga tunduvalt täpsemalt päevaplaanid läbi mõelda ja peresiseselt paika panna. Samuti märgiti ära, et vaatamata soovist kasutada ülikooli poolt pakutavaid huvipakkuvaid lisavõimalusi, nagu näiteks tuutoriõpe ja soov hakata tegutsema tuutorina, oldi sunnitud sellest võimalusest loobuma, sest ajaliselt ei olnud võimalik seda õpingute ja eraeluga ühendada.

Õppega seotud tegurid. Kõik intervjueeritavad tõid välja hirmu õpingutega toimetuleku ees, seda eelkõige põhjusel, et esialgu tundus õppekava maht tundus väga suur. Osade puhul tekitas muret asjaolu, et eelmistest õpingutest oli möödas teatud aeg. Esimeste ainete iseseisvate tööde mahtude selgumisel tekkis ebakindlus, sest ei oldud kindlad enda võimes uut infot töödelda ja iseseisvate töödega hakkama saamise võimekuses. Samuti toodi välja hirmu esseede kirjutamise ees ja teaduslikest tekstidest arusaamise raskuseid esimesel aastal. Intervjueeritavad kirjeldasid, et koormus on suur ja tekitab ebakindlust ja hirmu, kuidas ajaliselt toime tulla. Siinkohal kirjeldasid intervjueeritavad, kuidas ka õppeainete ebaproportsionaalsed mahud tekitavad neis palju segadust ja rahulolematust, takistades õppimiseks kuluva aja efektiivset planeerimist. Näitena toodi välja, et 3 EAP ja 6 EAP mahuga õppeained võivad olla sisulist mahtu ja oodatavaid väljundeid arvestades vastupidist ajalist ja vaimset pingutust nõudvad.

Ma ei saa nagu aru, et kus võetakse, et ühes õppeaines kuus EAP, et saad nagu niivõrd lihtsalt nagu ja siis seal sellises õppeaines sa pead nagu põhimõtteliselt ennast puruks tõmbama ennast. (Robert)

Intervjueeritavate sõnul tekitas esialgu palju segadust Moodle, sest varasemad kogemused selle kasutamiseks puudusid. Oli neid, kes tõid välja selle, et õpinguid saadab siiani kestev hirm selle ees, et võibolla tuleb veel selline õppeaine, kursus või iseseisev töö, millega ei tulda toime. Toodi välja, et esimesel kursusel tekitas suurt segadust õppeaine, kus olid tegevad mitu õppejõudu ja aine läbimiseks tuli teha mitmeid erinevaid iseseisvaid töid ja oli keeruline orienteeruda ülesannete mahtudes, samuti ei saadud aru tähtaegade arvestamisest.

/.../väga-väga raske on paika panna seda ajaplaneeringut või seda telg, ajatelge, et mis ajaks peaks selle paika või noh, ära esitama ei taha nagu hiljapeale ka jääde siis ühesõnaga see oli väga segadust tekitav. (Margit)

Intervjueeritavad tõid murekohana välja õppekorralduses olevad kitsaskohad, mis takistasid neil õpingutega kohanemist. Eelkõige mainisid väljastpoolt Tartut elavad intervjueeritavad, et tunniplaan ei arvesta kaugemalt tuleva üliõpilase ajaga, sest kui ühel päeval algavad loengud varahommikul, siis teisel päeval on loengu algusajad hilisemad ja vahel tekivad loengute vahele tühimikud, mis raskendavad üliõpilase aja planeerimist ja muude, kooliväliste kohustustega toimetulekut.

../et mina nagu ärkasin juba hommikul kella viiest, et hommikul, mis see 8.15 olid, esimesed loengut algasid, et kohale jõuda. Et no vahepeal suured augud tunniplaanis või siis näiteks, et kui sess on mitu päeva ja siis need laupäeva hommikul hakkab kool alles peale lõunat, et siis see tundus nagu sellise ajaraiskamisena, et peab nagu aega parajaks tegema ja et siis nagu pimedas peale kooli koju sõitma hakata. (Terje)

Intervjueeritavate sõnul oli takistavaks asjaoluks ka praktikakoha leidmine ning selle läbimiseks aja leidmine, sest ülikooli ja kutsekoolide vaheline koostöö ei ole sellisel tasemel, mis võimaldaks praktikakohta muretult leida ja praktikaid sooritada. Samuti toodi välja et on keeruline leida õppekava täitmiseks nõutavas mahus erialaaineid, sest väga paljude erialade spetsiifikale vastavaid aineid Tartu Ülikoolis ei pakuta ning kui ka leidub sobivaid ja huvipakkuvaid õppeaineid, siis toimuvad need tihti sessioonõppes õppivale üliõpilasele ebasobivatel aegadel. Oli neid intervjueeritavaid, kes tõstasid õppejõudude suhtumise ja pädevuse teema, tuues välja et leidub õppejõude, kelle meetodikad on iganenud ja kes ei soovi või ei oska anda piisavalt tagasisidet ja üliõpilast toetada õppeaine kestel.

Teise uurimisküsimuse tulemustes tuleb peamiste takistavate teguritena välja isikliku eluga ja õppega seotud tegurid, nagu näiteks igapäevaelu ja õpingute ühendamise. Õppega seotud teguritena toodi välja nii hirmu õppimisega hakkama saamise ees nõutavates mahtudes kui ka ülikooli korralduslikke puuduseid, nagu näiteks õppeainete ebaoproportsionaalsed mahud, mis takistavad neil õpingutega kohaneda.

Üliõpilase kohanemist toetavad tegurid kutseõpetaja õppekaval

Kolmanda uurimisküsimuse „Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialal õppivad üliõpilased õpingutega kohanemist toetavaid tegureid?“ moodustus andmeanalüüsi käigus 2 kategooriat: 1) sisemine motivatsiooni hoidmine ja 2) väline toetus.

Sisemine motivatsiooni hoidmine. Intervjueeritavate sõnul toetas neid kohanemisel peamiselt huvi õpitava vastu, õppe käigus tekkivad eduelamused ja oma elukorralduse kohandamine õpingutega, mida toetasid varasemad kogemused ja iseloomuomadused. Kõik intervjueeritavad tõid olulise toetava tegurina välja esimesed eduelamused, mis õpingute

alguses neid enim motiveerisid ja andsid jõudu ja enesekindlust. Toodi välja, et esimesed keerulisemad kodutööd, nagu esseed, iseseisvalt ettevalmistatavad praktilised minitunnid ja läbitöötamist vajavad teadustekstid tundusid esialgu võimatute ülesannetena ja tekitasid väga palju muret ja kahtluseid. Intervjueeritavad kirjeldasid, et olgugi, et esialgu tundus ülesannetega toimetulek ülikooli tasemel peaaegu võimatu, siis hakati samm-sammult ülesannetega tegelema ja iga esitatud kodutööga läks kergemaks. Kui saabusid esimesed positiivsed tagasisided, tulid meeldivad positiivsed emotsioonid ja eduelamused andsid jõudu ja julgust juurde.

Ühel kursusel tuli essee teha ja seal tulid maksimumpunktid kohe. Ja siis ma sain aru, et ma ikka jätkuvalt oskan veel esseesid kirjutada, mis vastavad ka nagu tegelikult ülikooli nõudmistele. Et see oli selline esimene elamus, nii et sealt läks juba nagu kuidagi kergemaks /.../. (Margit)

Intervjueeritavate sõnul toetas neid läbi õpingute ka huvi õpitava vastu ja sisemine motiveeritus. Toodi välja, et kui minna õppima ennast huvitavale erialale ja teha seda vabatahtlikult ilma välise survega, õpitakse iseendale ja ei seata endale piiranguid. Et kui võtta mõtteviisi, et teed seda, mis meeldib, siis ei väsi nii kergelt ja on jõudu ka raskematel hetkedel edasi minna.

Ma olen teadlikult läinud iseendale õppima, siis, siis ma ei näe mitte ühtegi takistust, miks ma ei peaks hakkama saama. Et minu piirangud on minu piirangud. (Kristel)

Lisaks kirjeldasid osad intervjueeritavad, et neid toetasid ka iseenda iseloomuomadused ja eelnevatest õpikogemustest kaasa võetud oskused. Kirjeldati, et avatud meelega on lihtne kohaneda õpingutega ja võtta vastu uut infot, samuti aitab see pingetega toime tulla ja hoida motivatsiooni. Intervjueeritavad tõid välja, et kuigi esialgu oli keeruline oma aega planeerida, siis teadvustades eneseregulatsiooni ja aja planeerimise kasulikkust ning vajalikkust, suudeti oma aega palju efektiivsemalt kasutada kui varem. Kirjeldati, et luues endale süsteemid, nagu näiteks kodutööde nimekirjad koos ajakavadega, oli võimalik stressi vähendada ja paremini hakkama saada, sest omades ülevaadet tegemist vajavatest ülesannetest, sai oma aega ja tegemisi paremini planeerida ja ülesandeid pikema perioodi peale jaotada.

Kui sa näed kui suur see elevant on, siis tekitab hirmu. Aga kui sa hakkad teda tükeldama nagu ampsukaupa, võtad, et oh, ma teen selle ära ja ma teen selle ära ja ma olen läinud seda teed, et ma teen need ebameeldivad asjad ennem ära. Siis ma teen ühe meeldiva vahele ja siis ma võtan nagu kuidagi niimoodi hästi nagu vaatan kuidas, nagu kust otsast läheneda ja et kuidas see nagu meeldivaks endale. (Kirstel)

Väline toetus. Intervjueeritavad tõid oluliste toetavate teguritena välja ülikoolipoolse

toetava õppekeskkonna, kursusekaaslaste toetuse ja samuti pere ja sõpruskonna toetava suhtumise nende õpingutesse. Mitmed intervjueeritavad nimetasid suure toetava tegurina tuutori olemasolu esimesel kursusel. Tuutor aitas õpingutesse sisse elada, andis omapoolseid soovitusi, kuidas õpingutega kohaneda ja esialgu segadust tekitavates olukordades toime tulla. Osad intervjueeritavad kiitsid ka õppejõudude toetavat suhtumist ja avatud hoiakut. Kirjeldati, kuidas õppejõudude inimliku poole nägemine, nende poolne mõistmine töö- ja pereelu õpingutega kohandamise raskuste osas tekitas turvalise ja avatud keskkonna õppimiseks, kus õppejõududelt julgetakse küsida küsimusi ja nendega olulistel teemadel arutellu laskuda. Samuti toodi välja programmijuhi ja õppespetsialisti toetav suhtumine ja avatud hoiak, mis andsid suure panuse üliõpilaselu ja õpingutega kohanemisel.

/.../ sest noh, see programmijuht /.../ on muidugi /.../ õppespetsialist ka, et ükskõik, mis murega lähed et nagu ja tule iga kell mu kabinetti ja aja asju, /.../ ei pea kuskil, ma ei tea, broneerima mingit aega, et nagu nii avatud, et ükskõik mis, tule aga räägime. See keskkond, õhkkond on minu arust nagu suurepärase. (Mari)

Intervjuudest selgus ka, et üheks olulisemaks toetavaks teguriks peetakse kursusekaaslaste omavahelisest head läbisaamist ja igakülgset toetust. Kirjeldati, kui oluline on toetavate saatusekaaslaste olemasolu, mis tekitab usaldust üksteise vastu. Toodi välja et väga suurt toetust saadi raskete olukordade ja kodutöödega tekkinud hirmude arutamisel ühistes grupivestlustes, kus tekkis tunne et ei olda üksinda ja ka teistel on sarnased murekohad. Osad intervjueeritavate sõnul on igakordne kooli tulemine väga oodatud just ühiste lõunate ja õhtuste tegevuste tõttu, mis tekitavad ühtsuse tunnet ja aitavad edasi ka siis, kui koolis käimise ja õpingutega tegelemise motivatsioon on langenud.

Toetavadki kursusekaaslased, fantastiliselt kursusekaaslased. (Robert)

Olulisel kohal oli intervjueeritavate sõnul ka nende pere ja lähikonna toetus õpingute alguses ja ka kestel. Intervjueeritavad tõid välja, et olgugi et koolis saab abi ja nõu küsida nii kursusekaaslastelt kui õppejõududelt, siis pere toetus ja mõistmine olid väga tähtsad. Osad intervjueeritavad tõid eraldi välja elukaaslase toetuse seoses laste hoidmise ja õppimiseks aja leidmisega, sest ilma selleta oleks olnud väga keeruline õpingutega kohaneda ja toime tulla. Samuti peeti intervjueeritavate sõnul oluliseks pereliikmete huvi nende õpingute vastu, see andis võimaluse arutada ja lahendada lisaks ajaplaneerimise küsimustele ka õpingute sisu ja inimsuhetega seotud teemasid, mida ülikooliga seotud inimestega arutada ei saanud.

Mul oli peretoetus ka olemas, et mul abikaasa oli kogu aeg nagu noh, hästi huvitatud sellest, et kuidas mul koolis läheb ja sihuke nagu hästi toetav. (Terje)

Kolmanda uurimisküsimuse tulemustest tuleb välja, et kutseõpetaja eriala üliõpilasi toetas õpingutega kohanemisel enim nende enda varasemad oskused aega planeerida, julgus ja

toetav keskkond küsida abi ja nõuandeid ülikoolipoolset meeksonnalt. Samuti head suhted kursusekaaslastega, sest hea grupidünaamika aitas tihti maha võtta tekkinud pingeid keeruliste ülesannetega toime tulekuks ja andis ühise meeskonna tunnetuse, mille liikmena oli turvaline ja motiveeriv edasi minna. Oluliseks toetavaks teguriks peeti ka ülikooli poolset avatud suhtumist nii õppejõudude kui teiste spetsialistide poolt.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada kutseõpetaja õppekaval õppivate üliõpilaste kirjeldused õppekavale õppima asumise motiividest ja nende õpingutega kohanemist takistavatest ja toetavatest teguritest. Järgnevalt arutletakse olulisemate uuringutulemuste ülevaade uurimusküsimuste kaupa ja seostatakse neid varasemate teoreetiliste seisukohtade ja uuringutega. Samuti antakse ülevaade töö kitsaskohtadest ning tuuakse välja töö praktiline väärtus.

Esimese uurimusküsimuse „Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialale õppima asunud üliõpilased oma erialavaliku motiive?“ tulemustest selgus, et üheks kutseõpetaja erialale asumise motiiviks on soov arendada ja parandada enda oskuste ja kogemuste edasi andmise oskuseid ning täiendada ennast tehniliste ja didaktiliste teadmistega, mis on kookõlas Kaiser jt (2021) uurimuse tulemustega. Lisaks selgus, et oma eriala spetsialistid soovivad oma erialateadmiseid jagada ja eriala populariseerida, milleks soovitakse omandada selleks vajalikud kompetentsid eesmärgiga kasvatada enda eriala tulevase spetsialiste. Samale tulemusele on varem jõudnud ka Rivimets (2020). Samuti leidis kinnitust Käo-Zirk (2021) ja Taimalu jt (2021) poolt saadud tulemus, et kutseõpetaja erialale õppima tulemist motiveerisid tudengeid peamiselt sisemised, välised ja altruistlikud tegurid. Lisaks viitasid tulemused sellele, et neil isikuil on tugev soov anda edasi oma oskuseid ja teadmiseid noortele, panustades sel viisil ka ühiskonda. Kutseõpetaja eriala üliõpilaste kirjeldusel võimaldab eriala lõpetamine tulevikus edasi liikuda oma visiooniga, mida õpetajadiplomiga on võimalik edasi anda ka mujal kui kutsekoolis ja olla seeläbi ka ühiskonnas tõsiseltvõetavam ja pädevam. Ka Sellio ja Vaher (2018) ning Õismets (2018) -on leidnud, et omandatavat kõrgharidust on võimalik kasutada ka muudes ametites peale õpetajaameti ja kutseõpetaja kvalifikatsioon võimaldab töötada õpetajana juba bakalaureusekraadi tasemel. Lisaks ilmnes välise stiimulina ka võimalus tulevikus õpetajana töötades töö ja pereelu paremini tasakaalus hoida, sest pikem puhkus ja stabiilne töö võimaldab olla rohkem koos oma lastega, mida on varem välja toodud ka TALIS (2018) uurimuses.

Teise uurimisküsimuse „Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialal õppivad üliõpilased õpingutega kohanemist takistavaid tegureid?“ analüüsimisel selgus et õpingutega kohanemist takistavad tegurid tulenesid peamiselt õppijatest endast. Siinse uurimuse tulemused kinnitavad varasemates uuringutes leitud, et üliõpilaste psühholoogiline toimetulek õpingutega kaasnevate pingetega on indiviidi tasandil erinev ja avaldab suurt mõju õpingutega toime tulekul ja kohanemisel (Ling *et al.*, 2022). Tulemustest ilmneb, et üheks peamiseks õpingutega kohanemist takistavaks teguriks on töö- ja pereelu ühendamise keerukus, sealhulgas valmidus oma seniste huvialade osakaalu vähendamiseks õpingutega tegelemise kasuks. Samuti selgus, et kohanemisel oluliseks peetakse niinimetatud mittetraditsioonilise tudengi õpioskuste ja -strateegiate tase võib takistada õpingutega kohanemist, nagu on oma uurimuses välja toonud ka Beljajev ja Vanari (2005). Uurimuse tulemused näitavad, et üliõpilased tunnevad hirmu õpingutega toimetuleku ees, sest olgugi et nad on teinud teadliku valiku ülikooli astudes ja endale teadvustades, et tuleb teha muutuseid oma elus, siis tihti on eelnevad õppimisoskused ühendatuna pere- ja tööeluga suureks raskuskohaks. Samalaadsele järeldusele on jõudnud ka Vint (2017), kes on uurinud mittetraditsioonilise õppija õpioskuseid kõrgkoolis. Uurimusest tuli välja asjaolu, et üliõpilased, kellel on lapsed, tunnetavad tihti suurt survet ja raskust kõigega, sh töö- ja pereelu ning õpingutega, toimetulekus, sest enda jagamine mitme aega ja pühendumist nõudva ülesandega on suureks väljakutseks. Sama on leidnud ka Sanagavarapu jt (2021), kes toovad sama temaatika välja üliõpilase õpingutega kohanemise juures. Nimetatud asjaolud on olulised, sest kutseõpetajate järelkasvu säilitamiseks tuleks töö- ja pereelu õpingutega ühendamise väljakutseid rohkem ka ülikooli poolt arvestada ja toetada. Sellest tulenevalt võiks lisaks ajaplaneerimisele keskenduvatele ainetele ülikooli poolt pakkuda toetavaid teenuseid ja valikaineid enesehoiu teemadel, sealhulgas võiks selliseid teemasid integreerida ka näiteks teistesse õppeainetesse.

Uurimustulemused näitasid, et ka õppekorralduses on teatavad kitsaskohad, mis üliõpilaste kohanemist takistavad. Kinnitust leidis Tjukini (2017) uurimusest ilmnenu asjaolu, et üliõpilaste õppega toimetulekut pärssivad konservatiivsed ja tõrjuvad õppejõud, kes ei tekita enda aine vastu huvi ja samas ei julgeta neilt ka vajaduse korral abi paluda. Õppejõudude suhtumine ja pädevus on olulised, sest nemad on reaalsed eeskujud tulevastele õpetajatele ja autori arvates võimaldab see teadmine tulevikus välja selekteerida või täienduskoolitusele suunata need õppejõud, kelle erialased kompetentsid võivad olla küll väga head, aga suhtlemisoskus ja meetodid ei vasta nüüdisaegse õpikäsitluse põhimõtetele.

Käesolevas uuringus toodi õppega seotud takistava asjaoluna välja Tartust eemal elavate üliõpilaste raskused muu elu kohandamisega ülikooliõpingutega, sest tihti ei arvestata kaugelt tuleva õppuri kooli jõudmise teekonnaga. See teema vääricks tulevastes uuringutes käsitlemist, sest üliõpilasi on väga erinevatest Eesti piirkondadest ja selleks, et saada võimalikult laia profiiliga kutseõpetajate järelkasvu, võiks tunniplaanid olla kompaktsemad ja kaugelt tulijatega arvestavamad. Näiteks võiks mõne loengu asemel olla videomaterjal, mida üliõpilane saab endale sobival ajal vaadata.

Samuti ilmnes, et Tartu Ülikoolis on suur puudus sobivatest ja huvipakkuvatest erialaainetest ja sellest tulenevalt on üliõpilastel raskuseid nende nõutavas mahus läbimine. See on probleem, sest kutseõpetaja erialal õppivad üliõpilased on väga erineva taustaga erialaspetsialistid, mistõttu ei ole ülikoolil endal võimalik kõikide erialadega arvestada. Autori arvates võiks ülikoolil olla rohkem kontakte teiste Eesti ülikoolidega, samuti võiks olla otstarbekas jooksvalt kaardistada üliõpilaste kogemusi erialaainete leidmise ja läbimise teemadel, et leida võimalusi ja soovitusi tulevastele üliõpilastele, et nemad paremini orienteeruda saaksid. Käesolevas uuringus ilmnesc kitsaskohad ka praktikakoha leidmisel, mis tekitas nii mõnelgi üliõpilasel stressi ja käegalõõmise tunnet. Nende probleemide kaardistamiseks võiks koguda kutseõpetaja eriala lõpetavate üliõpilaste kogemusi ja soove, et pakkuda tulevikus ülikooli poolt paremaid lahendusi praktikate ja erialaainete läbimiseks.

Kolmanda uurimusküsimuse „Kuidas kirjeldavad kutseõpetaja erialal õppivad üliõpilased õpingutega kohanemist toetavaid tegureid?“ analüüsimisel selgus, et üliõpilasi toetavad kõige rohkem kursusekaaslaste üksteist toetav ja tunnustav käitumine, mille on oma uurimuses välja toonud ka Roosalu (2012) ja Dawborn-Gundlach ja Margetts (2018).

Intervjuudest selgus, et väga tihti otsitakse ja saadakse tuge ja toetust siiski ka väljastpoolt ülikooli ehk perekonnalt ja sõpradelt. See võib autori arvates olla tingitud sellest, et küpsemas eas on sõprade ja mõttekaaslaste leidmine keerulisem kui noorematel üliõpilastel, nagu on leidnud ka Dawborn-Gundlach ja Margetts (2018). Selgus ka, et osadel intervjuueeritavatel oli suur sisemine motiveeritus ja huvi konkreetse eriala vastu. Samuti aitas neid õpingutega kohanemisel varasemad positiivsed õpikogemused ja – harjumused, mis toetasid neid efektiivsel ajaplaneerimisel ja kooli ning muu eluga toimetulekul. Ka van Rooij jt (2018) on oma uuringus leidnud, et paremini kohanevad need üliõpilased, kes on erialavalikuga rahuolevamad, sest nad suudavad oma õpinguid seeläbi paremini juhtida ja tasakaalu leida. Roosalu jt (2012) on leidnud, et üliõpilased, kes töötavad õpitaval erialal, on motiveeritumad ja teadlikumad õppijad, kes omades ka suuremat tööandjapoolset tuge,

suudavad ka paremini kohaneda. Sama võib järeldada ka käesoleva uuringu tulemustele tuginedes, sest oma suurt sisemist motivatsiooni ja huvi õpitava eriala vastu tõid välja pigem need intervjueeritavad, kes juba töötavad kutseõpetajana. See on ka mõistetav erinevus, sest kutseõpetajana töötav üliõpilane saab õppetöös omandatavaid teadmiseid kohe reaalses elus praktiseerida ja see tekitab eduelamusi.

Uurimusest selgus, et väga kõrgelt hinnatakse tuutoreid, kes on suureks toeks esimese kursuse üliõpilastele, aidates kohaneda ülikoolielu ja õpingutega. Tuutorite olulisus tuleks autori arvates palju rohkem esile tuua, sest vestlustest üliõpilastega selgus ka tõsiasi, et kahjuks ei ole ülikoolil pakkuda piisavas koguses välja õppinud tuutoreid, kes saaksid ja sooviksid seda ametit pidada. Käesolev uurimus annab autori hinnangul hea sisendi ülikoolile edasisteks tegevusteks, sest uurimusest välja tulnud takistavate ja toetavate tegurite põhjal on võimalik muuhulgas ka tulevaste tuutorite koolitamisel arvestada. Tulevikus tasuks lisaks uurida, millised on peamised takistused tuutoriks õppima tulemiseks ja mis motiveeriks üliõpilasi seda võimalust kasutama.

Käesolev bakalaureusetöö tugines kvalitatiivsele uurimusele ja sellest tulenevalt ei saa siin esitatud tulemuste põhjal teha üldistusi kõigi kutseõpetaja eriala üliõpilaste kohta. Samas ongi kvalitatiivse uurimuse eripäraks sügavamalt esile tuua uuritavate kogemused ja arusaamad (Laherand, 2008), mida käesoleva uurimuse raames ka tehti. Ühe piiranguna võib läbi viidud uurimuses välja tuua valimi suuruse, sest soovijate leidmine oli keeruline. See võis tuleneda sellest, et sihtgrupiks olevad üliõpilased olid hõivatud õpingutega ja ei leidnud intervjuuks aega. Samuti võis kitsaskohaks olla uurija kogenematust intervjuerijana, mille tõttu võisid mõnedele küsimustele tulla ebapiisavad vastused, aga ka intervjueeritavad võisid mitte avada kõiki põhjuseid ja kogemusi. Samuti võis andmeanalüüsi koostamist mõjutada autori kogenematus, mida kinnitab ka Laherand (2008), kelle sõnul kõik inimesed ei ole mõistmises ja tõlgendamises võrdselt edukad. Lisaks viidi enamus intervjuusid läbi veebikeskkonnas, mille kohta on Novick (2008) toonud välja, et reaalse kontakti puudumine võib ühelt poolt mõjutada andmete ja analüüsi tõlgendamist autori poolt, samas võib see aga soodustada intervjueeritavate avatust vastamisel.

Piirangutest hoolimata peab autor bakalaureusetöö praktiliseks väärtuseks seda, et autorile teadaolevalt ei ole Eestis seni tähelepanu pööratud sellele, millistel motiividel kutseõpetajaks õppima tullakse ja milliste takistavate ja toetavate teguritega kutseõpetaja eriala üliõpilased kõige rohkem toime peavad tulema. Töö aitab avada kõnealust valdkonda, üliõpilaste kirjeldused neid toetavatest ja takistavatest teguritest aitavad tulevikus paremini

planeerida õppekava ja pakkuda vajalikku tuge õpingute käigus. Tulevaste uuringutega saaks leida võimalusi, kuidas saada kutseõpetaja erialale õppima motiveeritud üliõpilasi, kes pärast ülikooli lõpetamist on valmis asuma tööle kutseõpetajatena. Eraldi teemana väärriks autori arvates uurimist ka kutseõpetaja eriala üliõpilaste, kes hetkel veel ei ole tegevad kutseõppeasutuses, õpingutega kohanemine. See võimaldaks kutseõpet rikastada praktiliste oskustega ja töömaailma kogemustega spetsialistidega väljastpoolt haridussektorit, aga selleks on vajalik luua veelgi paindlikumad võimalused kutseõpetajaks õppimisel nii auditoorsete tundide kui pedagoogilise praktika osas.

Tänuõnad

Täna kõiki intervjueritavaid, kes olid nõus jagama oma kogemusi. Suured tänud oma juhendajale Ingrid Konile, kes oma nõuannete, abi ja juhendamise andis väga suure panuse minu töö valmimisse. Samuti tänan oma perekonda ja sõpru mõistva ja toetava suhtumise eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Janika Tüvist

/allkirjastanud digitaalselt/

23.05.2023

Kasutatud kirjandus

- Baker, R. W., and M. A. Siryk. 1989. *Student Adaptation to College Questionnaire Manual*. Los Angeles, CA: Western Psychological Services. Accessed September 10, 2019.
- Beljajev, R., & Vanari, K. (2005). Õppimine ja õppimisoskuste arendamine täiskasvanuna. Sisekaitseakadeemia. Haridus- ja Teadusministeerium (2020). *Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035*
- Berger, R. (2015). Now I see it, now I don't: Researcher's position and reflexivity in qualitative research. *Qualitative research*, 15(2), 219-234
- Berger, J. L., & D'Ascoli, Y. (2012). Becoming a VET teacher as a second career: Investigating the determinants of career choice and their relation to perceptions about prior occupation. *Asia-Pacific journal of teacher education*, 40(3), 317-341.
- Coombes, F. (2014). Enesemotivatsioon. AS Ajakirjade Kirjastus.
- Dawborn-Gundlach, M., & Margetts, K. (2018). Measures of the adjustment of mature-age, undergraduate students to university. *Journal of Global Education and Research*, 2(1), 17-32.
- Duch, H., & Andreasen, K. E. (2017). VET again: now as a VET teacher. *International journal for research in vocational education and training*, 4(3), 289-305.
- Eesti keele seletav sõnaraamat. (2009). <https://www.eki.ee/dict/ekss/>
- Haridus- ja Teadusministeerium (2021). *Õpetajahariduse õpiteed. Praktikaaruanne*
- Haridus- ja Teadusministeerium (2021). *Õpetajaameti kuvand ja atraktiivsus 2021 Uuringuaruanne*
- Haridusvaldkonna arengukava 2021 – 2035 (s.a.).
https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2035_27okt.pdf
- Hea teadustava (2017). <https://www.eetika.ee/et/eesti-hea-teadustava>
- Jackson, C. 2010. "Transitions into Higher Education: Gendered Implications for Academic Self-concept." *Oxford Review of Education* 29 (3): 331–346.
- Jungert, T., Alm, F., & Thornberg, R. Motives for becoming a teacher and their relations to academic engagement and dropout among student teachers (2014). *Journal of Education for Teaching*, 40 (2), 173-185
- Kaiser, F., Marhuenda Fluixá, F., & Palomares-Montero, D. Common Challenges European VET Teachers as Innovators Are Facing and Their Impact on Academic VET Teacher

- Education. In *Pathways in Vocational Education and Training and Lifelong Learning. Proceedings of the 4th Crossing Boundaries Conference in Vocational Education and Training, Muttenz and Bern online* (Vol. 8, No. 9, pp. 183-189).
- Keller, A., Zirkle, C., Barabasch, A. (2021). Focal points of VET teacher training: a comparison of VET teacher education in the USA and Switzerland (2019). *A Journal of Comparative and International Education*, 51(6), 843-861
- Kikas, E. (2000). Pedagoogiline psühholoogia. Konspekt. Arenguteooriad. Õppimisteooriad. Motivatsioon. Tartu: Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused
- Krull, E. (2018). Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Kutseõpetaja tase tase 6* (2021).
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10822306>
- Kutseõpetaja tase tase 7* (2021).
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10822306>
- Kutseõppeasutuse seadus (2013). Riigi Teataja I, 16.06.2020, 8
<https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020008?leiaKehtiv>
- Käo-Zirk, E. (2021). Esimese kursuse õpetajakoolituse üliõpilaste sisseastumise motiivid ja nägemus valitud erialal töötamisest peale lõpetamist. Magistritöö
- Laherand, M.-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Infotrükk.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. <http://samm.ut.ee/avaleht>
- Ling, Y. L., & Tini, J. (2022). A Correlational Study Examining the Relationship Between Psychological Distress and Academic Adjustment in Technical College.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2)
- Mets, U., & Viia, A. (2018). Tulevikuvaade töäjõu-ja oskuste vajadusele: haridus ja teadus. Uuringu lühiaruanne
- Mägi, E., & Nestor, M. (2012). Koolilõpetajad ja nende karjäärivalikud. Keskkharidusastme lõpetajate valikute uuringu lõpparuanne. Tartu: SA Archimedes
- Novick, G. (2008). Is there a bias against telephone interviews in qualitative research? *Research in nursing & health*, 31(4), 391-398.
- OECD. (2009). Learning for jobs. OECD reviews of vocational education and training. OECD policy review of vocational education and training. Initial report. Paris: Author
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. Baltic HLT

- Pohlak, P. (2014). Kutseõpetaja õppimise motiivid ning hinnangud õpitu rakendatavusele töötavate kutseõpetajate näitel. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool
- Rivimets, R. (2020). Kutseõpetaja professionaalse identiteedi kujunemine ülikooliõpingutes. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool
- Roosalu, T., Roosmaa, E.-L., Saar, E., & Tamm, A. (2012). Mittetraditsiooniline tudeng kõrgkoolis. Primus projekti Õppija 2.0 uuring.
- Rosvall, P. Å., & Nylund, M. (2022). Civic education in VET: concepts for a professional language in VET teaching and VET teacher education. *Journal of Vocational Education & Training*, 1-20.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54–67.
- Salu, E. (2018). Õpetajate arvamused õpetajate töölt lahkumise kohta. Magistritöö. Tartu Ülikool
- Sanagavarapu P. & Abraham J. (2021). Validating the relationship between beginning students' transitional challenges, well-being, help-seeking, and their adjustments in an Australian University. *Journal of Further and Higher Education*, 45:5, 616-628
- Selliöv, R., & Vaher, K. (2018). Õpetajakoolituse lõpetanud ja alustavad õpetajad EHISE andmetel. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Sina õpid, meie toetame (s.a). <https://ut.ee/et/noustamiskeskus>
- Taimalu, M., Luik, P., Kantelinen, R., & Kukkonen, J. (2021). Why they choose a teaching career? Factors motivating career choice among Estonian and Finnish student teachers. *Trames: A Journal of the Humanities and Social Sciences*, 25(1), 19-35.
- Tartu Ülikool (s.a.). Kutseõpetaja. <https://www.ut.ee/et/ut-oppekavad/kutseopetaja>
- Tjukan, M. (2017). Kutseõppeasutusest ülikooli: kutseõppeasutuse lõpetanute arvamused ülikooliõpingutega toimetulekust. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tzortzi, S., & Papakitsos, E. C. (2022). Teachers' training schemes and their preparation for secondary vocational education. *International Journal of research in Educational Sciences.*, 5(4), 195-223.
- Vallisoo, T. (2018). Miks tasub hakata tuutoriks? *Universitas Tartuensis*, 1, 27.
- Vallisoo, T. (2019). Kas minust võiks saada tuutor? *Universitas Tartuensis*, 2, 31.
- van Rooij, E.C.M., Jansen, E.P.W.A. & van de Grift, W.J.C.M. First-year university students' academic success: the importance of academic adjustment. *Eur J Psychol Educ* 33, 749–767 (2018).

Vint, J. (2017). Mittetraditsioonilise õppija õpioskused kõrgkoolis kutseõpetaja õppekaval õppimiseks. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool

Williams, J. (2010). Constructing a new professional identity: Career change into teaching. *Teaching and Teacher Education*, 26(3), 639–647.

Õpetajate koolituse raamnõuded (2000). *aja I 2000*, 87, 575. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/26618>

Õismets, L. (2018). Õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnangute võrdlus karjäärivalikut mõjutavatele teguritele ja õpetajakutsele kui karjäärivalikule. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool

Õun, E. (2016). Erialaspetsialistist õpetajaks - kutseõpetajate arvamused kutseõpetaja identiteedi kujunemisest. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool

Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu: Tartu Ülikool.

Lisa 1. Intervjuu kava

Taustainfo

1. Palun kirjelda oma senist haridusteed.

- Millisel erialal õppisid enne kutseõpetaja erialale astumist? Kui kaua aega on möödunud eelnevatest õpingutest?
- Milline haridustase Sul hetkel on?

2. Millise eriala spetsialist Sa oled?

3. Millise koormusega hetkel töötad?

4. Millist ametit hetkel pead?

5. Kas Sul on pere ja lapsed?

Kutseõpetaja erialale õppima asunud üliõpilase erialavaliku motiivid (1 UK)

1. Millised olid Sinu eelnevad teadmised kutseõpetaja tööst?

1.1. millist kokkupuudet omasid enne õpingutega alustamist kutseõppega üldiselt?

2. Mis oli põhjus, et otsustasid asuda õppima just kutseõpetaja erialale?

3. Millised olid Sinu ootused sellele erialale astumisel?

3.1. mis Sinu arvates õpingute järgselt Sinu elus muutub?

3.2. palun kirjelda oma ootuseid tuleviku osas seoses erialal õppima hakkamisega.

4. Kuidas hindad selle eriala üliõpilasena õpingute vastavust oma ootustele nüüd, õpingute kestel?

5. Kirjelda oma rahulolu selle eriala valikul hetkel kui oled juba mõnda aega õppinud.

Kutseõpetaja erialal õppiva üliõpilase õpingutega kohanemist takistavaid tegureid (2 UK)

1. Palun kirjelda, millisena kujutasid ette ülikoolis õppimist üldises mõttes - mismoodi õpe välja näeb jms?

2. Kuivõrd olid arvestanud ajakuluga, mis lisaks loengutes käimistele ka iseseisvateks töödeks ja praktikateks läheb?

3. Kirjelda palun, milline oli sinu valmisolek õppida?

3.1. milliseid eelnevaid õpioskuseid omasid?

4. Kuidas on sinu arvates ülikooli ootused üliõpilasele ja sinu valmisolek omavahel vastavuses?

5. Kirjelda palun, mis oli Sinu jaoks kõige raskem õpinguid alustades?

6. Kirjelda palun millised Sinu eraelulised faktorid õpingutega kohanemist enim takistasid.

7. Millised ülikooli poolsed nõudmised Sinu kohanemist takistasid.

8. Millised ülikooli poolsed puudused Sinu kohanemist takistasid.

9. Kirjelda palun, mida Sa pidid oma elus muutma selleks, et ülikooliõpingutega tegeleda?

10. Kirjelda palun, kuidas on need muutused sinu õppimist tõhusamaks muutnud? / Või millist mõju on sinu hinnangul need muutused avaldanud sinu õppimisele?

11. Millised tegurid Sinu õpingutega kohanemist enim takistavad?

12. Kuidas otsisid abi, et õpingutega paremini kohaneda?

13. Kirjelda palun, kelle poole pöördusid ja millist abi said/ei saanud.

Kutseõpetaja erialal õppiva üliõpilase õpingutega kohanemist toetavaid tegureid (3 UK)

1. Mis oli Sinu esimene eduelamus, et saad hakkama, et tuled toime õppimise ja sellega kaasnevate ümberkorraldustega oma elus?

2. Kuidas hindad oma toimetulekut kohanemisel üldiselt?

3. Millistest teguritest oleneb sinu hinnangul kohanemise edukus?

4. Millised tegurid sind õpingutega kohanemisel enim toetasid?

5. Kuivõrd oled pidanud õpingutega kohanemiseks otsima abi ülikoolist või mujalt?

6. Kuivõrd oled enda hinnangul käesolevaks hetkeks õpingutega kohanenud?

Kas oli veel midagi, mida siin küsimuste välja ei toodud, aga mis Sinu puhul olid olulisteks takistavateks teguriteks? Kas ülikooli poolt saaks teha parendusi selleks, et Sina oleksid saanud paremini õpingutega kohaneda?

Mida tahaksid seoses ülikooliõpingutega kohanemise ja erialavaliku teemal veel välja tuua või rõhutada?

Kas soovid tööga tutvuda kui see on kaitstud?

Lisa 2. Väljavõte uurija päevikust

Esimese intervjuu 13.02.83.
kestis 57 min.
Olin pärast intervjuud hästi rahves-
tuse leidmisega. Siis jälgitud teost
koost. lakkude ja muu päevikust ei
olnud. Lõpuks lakkude ja teost
ja muu rahves leidmisega.
Lühike ja tehnikas...
Aga intervjuu oli juba hõlpsam,
mõeldavam.
Teavikute. 18.02 (1983)
14.03 teavikute ja mõtteid
Paberi intervjuuga.
See võiks kolmele intervjuu teavikute
muu teavikute, or juba aeg valla
or muu jalg ja parandamis, lausa loogika
jaga. Kõik see teavikute selle peale
teavikute teavikute ja muu teavikute

Lisa 3. Kodeerimise näide esimese uurimisküsimuse analüüsimisel

R: Kutseõpetaja sellepärast, et ma nägin nagu võimalust, et see, kuna ma olen oma nagu erialal nagu see nagu, tülleme nagu tegija, et kuidas oma, nagu seal on mingisugune altruistlik nagu selline soov, tunne, sisemine tung, et ma pean edasi ja, aga ka selle, et mitte endale hoidma nagu ja ma tundsin, et mul on nii palju anda just sellise inimese terviseõpetuse kohta pealt ka nagu nagu ühiskonnale, et seal on ju nii palju nüansse: toitumine, liikumine, uni, mõtlemine, et see, et seda kõike nagu noh, mitte nagu, kuna kog...
et, et anda seda nagu just mul on oma nägemus, visioon, kuidas...
tahan liikuda, et see ja ma nägin seda kutseõpetaja, sellist õppekava just selleks võimaluseks, kus ma, mul on võimalus kõrghariduse omandada. Sest et ma olen siin ka tahtnud proovida füsioteraapiat, see nagu, aga seal on nagu, kuna ma kunagi vene ajal lõpetasin, ma olen viiskümmend kaks aastat vana juba varsti, et ma olen Vene ajal lõpetanud ju selle keskkooli, kus ma väga palju õppimisele tähelepanu pööranud, et mul ei olnud väga head hinded nagu tollal. Et noh, et siis füsioteraapiat tohtu tung ja seal on nagu, kindlasti ma oleksin väga hea kandidaat seal nagu seal ülikoolis ja teeksin väga hästi asju, aga siin on väga raske sisse saada. Vaatasin, et üks võimalus on sisse saada kutseõpetaja erialale, kuna mul oli kutseõpetaja viies tase ja ma olin oma ala tegija juba et, kutseharidused all nagu ja siis ma nägin seda võimalust, kuidas ma saaksin Tartu ülikoolis just kõrgharidust omandada. Ma ei tahtnud Tallinna Ülikooli, ma tahtsin Tartu ülikooli, kuna Eesti ainuke klassikaline ülikool on Tartu ülikool kahjuks või õnneks, et ma tahan omandada Tartu ülikoolis kõrgharidust, et ja olla nii-öelda ühiskonnas, ma näen ka, et see annab mulle võimalust ühiskonnas rohkem just kutseõpetaja teema, võib-olla ka üldse haridustemadel kaasa rääkida. Ma olen siin nagu see, et sa muutud nagu pädevamaks ja tõsiseltvõetavaks, kui sul on kõrgharidus all. Vot see on see, see on see üks, üks mõte, miks ma, miks ma väga mitu aastat juba tundsin, ma pean nagu selle sammu tegema ja pean kindlasti saama. Ja ma proovisin, ja näe, saingi.

J: Ja väga- väga kiit, see on sinu kõik taust on väga sobilik ju selleks et kas ma nüüd saan õigesti aru, et nüüd seal selline et seal, eks ole, asusid õppima just siis nagu soovist midagi ise ära teha, eks ole, noh kokkuvõtvalt. Ja teiseks on siis nüüd see, et. Ma küsiks niipidi, et mis siis oli nagu sinu jaoks selline peamine otsustuskoht just selle eriala õppimiseks, et kas seal olid mingid noh, kas just see, et see Tartu ülikool pakub seda või mis, mis see otsustuskoht sinu jaoks

R: Otsustuskoht oli ikkagi see, et ma tundsin, et ma pean rohkem nagu akadeemiliselt saama tugevamaks, et ma näengi, et ma nagu tean asju, oskan asju, aga kuidas seda akadeemiliselt nagu edasi anda, et see oleks korrektne. Just, et nagu õpiõpilase kohta võib-olla, ja ka siis nii-öelda et see oleks nagu kaubanduslik aksela rõhmitteeliselt et ma nägin et see kutseõpetaja

Category system

- RQ1-9: Võimalus edasi anda oma teadmisi ühiskonnale (altruistlik)
- RQ1-10: Võimalus liikuda edasi oma visiooniga
- RQ1-11: Haridustee jätkamine Tartu Ülikoolis
- RQ1-12: Haridustee jätkamine Tartu Ülikoolis
- RQ1-13: Töö ja pereelu tasakaalus hoidmise võimalus
- RQ1-14: Õpetajaameti õppimine ülikoolis
- RQ1-15: Võimalus omandada kõrgharidus
- RQ1-16: Võimalus enesearenguks
- RQ1-17: Teiste soovitusel, et sobin õpetajaks

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Janika Tüvist,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Kutseõpetaja eriala üliõpilaste kirjeldused ülikooli õpetajakoolitusse asumise motiividest ja õpingutega kohanemist takistavatest ja toetavatest teguritest“, mille juhendaja on Ingrid Koni, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Janika Tüvist

23.05.2023